

GÖÇ OLGUSU BAĞLAMINDA LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE PROFİLLERİ VE AKADEMİK BAŞARI DURUMLARI*

Özge HACİFAZLIOĞLU**, Özlem KARAIRMAK***
Muhammet ÖZTABAK****

ÖZ

TUBİTAK Evrena 1010 projesi (Proje No: 112K600) kapsamındaki bu araştırma lise öğrencilerinin akademik başarılarına etki eden aile profillerini incelemektedir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi seçilerek, anket 1658 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. İstanbul'a son zamanlarda yoğun olarak göç alan 4 ilçede (Esenyurt, Büyükçekmece, Gaziosmanpaşa ve Zeytinburnu) bulunan 16 lise örneklem olarak seçilmiştir. Aile profillerinin belirlenmesi ve öğrencilerin başarı düzeylerinin incelenmesi kapsamında, öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeyi, algılanan gelir düzeyi, kardeş sayısı, evde konuşulan ikinci dil, kuşak değişkenleri ve anne-babanın doğum yeri dağılımları ele alınmıştır. Elde edilen verilerin, lise öğretmen ve yöneticileri ile paylaşılması ve yeni bakış açıları sunması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: göç, aile profili, göç profili, öğrenci başarısı

FAMILY PROFILES OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE CONTEXT OF IMMIGRATION AND THEIR ACADEMIC SUCCESS

ABSTRACT

The purpose of this study, which is conducted as a part of TUBİTAK Evrena 1010 project (Project No: 112K600), is to examine family profiles of high school students in relation with school success. This study is based on a quantitative stance and data are collected via a questionnaire that is conducted on 1658 high school students. The data are obtained from 16 high schools in four provinces in Istanbul that have the highest rates of immigration (Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Büyükçekmece and Esenyurt Regions). As a part of determining the family profile, parents' educational level, students' perceptions of family income, number of siblings, second language spoken within the family, generation variables and parents' place of birth are examined in relation with students' success. Results of this study is expected to get shared and give insights for teachers and school administrators.

Keywords: immigration, family profile, immigration profile, student success

* Bu çalışmanın bir bölümü, 8-10 Mayıs 2015 tarihinde Siirt Üniversitesi'nde düzenlenen 9. Eğitim Yönetimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul-Türkiye, o.hacifazlioglu@iku.edu.tr

*** Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İstanbul-Türkiye, ozlem.karairmak@bahcesehir.edu.tr

**** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul-Türkiye, m.oztabak@iku.edu.tr

1. GİRİŞ

“Göç” olgusu, ülke politikalarının belirlenmesinde yıllardır önemli rol oynamakla beraber son yıllarda eğitim politikaları ve eğitim stratejilerinin de ana gündeminde yer almaya başlamıştır. 2000 yılından itibaren Avrupa Birliği kararlarında, “uluslararasılaşma” ve “kültürlerarasılaşma” üzerine hazırlanmış raporlar genellikle “değişim ve paylaşım” konularına odaklanmaktadır. Bunun yanında, Avrupa ülkelerinde yaşayan farklı ülkelerden kendileri ya da aileleri göç etmiş öğrencilerin akademik başarıları ve akademik uyum konuları ele alınmaya başlanmıştır. Göç nedeniyle İstanbul’a yerleşmiş olan ve devlet liselerinde öğrenim gören öğrencilerin aile profilleri ve akademik başarı durumlarıyla ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. TÜBİTAK Evrena Projesi kapsamında yürütülen bu araştırma, öğrencilerin aile profillerinin belirlenmesine ve akademik başarıları üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Araştırmada, göç nedeniyle İstanbul’a gelen öğrencilerin aile profilleri ve akademik başarılarını etkileyen faktörler hakkında elde edilen verilerin, liselerde görev yapan öğretmenlere ve okul yöneticilerine bilgi vermesi amaçlanmaktadır.

Şirin (2005)’in araştırmasında, ergenlerin okula bağlılığını ve okula devamını etkileyen faktörler arasında ebeveynlerin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma statüleri gibi sosyo-ekonomik statüsüne ilişkin özelliklerin yer aldığı belirlenmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin aile profilleri belirlenirken, ailelerinin eğitim düzeyi, algılanan gelir düzeyi, kardeş sayısı, evde konuşulan ikinci dil, kuşak değişkenleri ve anne-babanın doğum yeri dağılımları ele alınmıştır. Bu araştırma, İstanbul’un iki kuşaktır yoğun göç alan 4 ilçesinde (Esenyurt, Büyükçekmece, Gaziosmanpaşa ve Zeytinburnu), çok aşamalı rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilmiş genel liselere devam etmekte olan öğrencilerle, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Göç, en basit biçimde coğrafi olarak insanların yer değiştirmesi şeklinde tanımlanabilir. Bu yer değiştirme, hareket eden birey ve ailenin hayatında pek çok unsuru değiştirir (Berry, 1984). Yoğun göç hareketlerinin siyasi, ekonomik ve bireylerin ruhsal dünyaları üzerindeki etkileri hakkında pek çok önemli çalışma yapılmaktadır. Göçte psikolojik uyum açısından yaklaşıldığında söz konusu değişimlerin bireyin duygu, düşünce ve davranışları ve genel olarak uyumları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri olabildiği görülmektedir (Suarez-Orozco ve Suarez-Orozco, 2001; Roche ve Kuperminc, 2012). Gerçekleşen değişimlerin keskin olduğu ve kişilerin başa çıkma kapasitelerini aşırı zorladığı durumlarda göçün travmatik etkili bir yaşantıya dönüşebildiği düşünülmektedir.

Göçmenlerin genelde nüfusun alt sosyo-ekonomik sınıfından gelmiş olmaları ve ana istikametlerinin büyük şehirler olması da beraberinde pek çok sosyal ve ekonomik sorunu getirmektedir. İç göçün boyutlarını tam olarak kavrayabilmek için aynı zamanda kuşaklar arası farklar da önem taşımaktadır. Göç araştırmacılarına göre “birinci kuşak göçmenler” kendileri göç eden bireyleri, “ikinci kuşak göçmenler” ise kendileri göçmen olmadıkları halde ana-babaları başka yerlerden göç edenleri ve “üçüncü kuşak” göçmenler ise ve kendileri anne babaları göçmen olmayan önceki dönemlerde göç etmiş büyükleri kapsamaktadır (Portes ve Rumbaut, 2001). Bu çalışmada öğrencilerin başarı düzeyleri incelenirken kuşak farklılıkları bu şekilde dikkate alınmıştır.

Şahin (2010)’e göre kuşaklar ileriye doğru arttıkça bireylerin geldiği toplumun kültüründen uzaklaştığı yeni neslin kendi kültürünü yaşama düzeyinde düşüşler olduğu saptanmıştır. Yani birinci kuşak göçmenlerin kendi kültürlerini yaşamaya gayret ettikleri ve asimilasyon politikalarına direndikleri gözlenmiştir. Bu durum ikinci ve üçüncü kuşaklara doğru

gittikçe farklılaşmıştır.

Birinci kuşak göçmenlerin göç etmelerindeki temel sebepleri ise bir takım itme-çekme kuvvetlerine bağlanmıştır. Bu sebeplerin en önemlisi ekonomik sebepler olmuştur. Bunun etkisinin üst, orta ve alt sınıfları farklı etkilediği verilen tepkilerin de farklı olduğu görülmüştür. Petersen bu çerçevede göçleri ilkel göçler, zoraki göçler, yönlendirilen göçler, serbest göçler, kitlesel göçler olmak üzere beş tipe ayırmıştır (Petersen'dan aktaran Çağlayan, 2006). Bu makalenin örnekleminde bulunan aileler daha çok sosyal durumun oluşturduğu etki ile göç eden ailelerdir. Bu kapsamda göç ile gelmiş ailelerin çocuklarının başarı durumları ele alınacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, İstanbul'da yoğun göç alan dört ilçede öğrenim gören lise öğrencilerinin aile profillerinin çıkarılması ve akademik başarı durumlarını etkileyen çeşitli değişkenlerin tespiti amaçlanmaktadır. Araştırma amaçları çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin aile profilleri nasıldır?
2. Öğrencilerin göçe dair betimsel özellikleri nasıldır? (Öğrencilerin doğum yeri, İstanbul'a göç etme yaşı, İstanbul dışında öğrenim görme süresi ve anne ve baba doğum yeri dağılımları)
3. Öğrenciler kimleri rol model olarak görmekte-dirler?
4. “Ebeveyn eğitimi, cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, kardeş sayısı, evde konuşulan ikinci bir dil ve kuşak farkı” değişkenleri lise öğrencilerinin akademik başarıları üzerine etkili midir?

2. YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarı durumlarını ve aile profillerini belirlemek amacıyla öğrencilerin doldurduğu bir anket yoluyla veriler toplanmıştır. Anket, öğrencilere ders saatleri sırasında gönüllülük esasıyla uygulanmıştır. Okul müdürlüklerinden zaman ve sınıf uygulamaları konusunda izin alındıktan sonra araştırmacıların danışmanlığında bilgisayar laboratuvarlarında uygulanmıştır. Öğrencilere araştırmanın kapsamı hakkında bir ön bilgilendirme yapılmıştır. Öğrencilere katılım için gönüllülüğün esas alındığı vurgulanarak, kimliklerinin gizli kalacağı belirtilmiştir. Projenin belirlenmiş olan liselerde uygulanabilmesine yönelik İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izin alınmıştır (Sayı: B.08.4.mem.034.24.01.-044-/3306; Tarih: 07.03.2012). Bunun yanında, araştırmanın tüm süreçlerinde katılımcıların kişisel haklarının korunacağına yönelik taahhüt Bahçeşehir Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonu tarafından incelenmiş ve uygun görülmüştür (Sayı: B.30.2.B ŞÜ.0.10.00-604-01/12/186; Tarih: 29.02.2012).

2.1. Önem

Öğrencilerin aile profillerinin belirlendiği ve akademik başarı durumlarının ele alındığı bu çalışma, göç sorununu yoğun olarak yaşayan okullarımızdaki öğretmenlere ve okul yöneticilerine uygulama odaklı bakış açıları sunacaktır. Bu araştırmanın göç olgusu ve eğitim konusuna ışık tutarak, ilerideki araştırmalar için yeni bakış açıları sunacağı beklenmektedir.

2.2. Sınırlılıklar

Araştırma İstanbul'un 4 ilçesinde bulunan 16 devlet lisesinde (Anadolu Lisesi) öğrenim gören 1658 öğrencinin algılarıyla sınırlıdır. Aile profilleri ve betimsel özelliklerin belirlenmesi, araştırma kapsamında sorulan sorularla sınırlıdır.

2.3. Katılımcılar

Araştırmanın örnekleme, 15-18 yaş aralığında lise birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören ve oransal tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan 1658 öğrencidir. Bu doğrultuda, İstanbul'un iki kuşaktır yoğun göç alan bölgelerinden amaçlı örnekleme ile seçilmiş 4 ilçede bulunan 16 devlet/Anadolu lisesinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların yaşları 13-21 arasından değişmekte olup yaş ortalaması 16,26'dır. Katılımcıların % 48,1'i erkek (n: 798), % 51,9'u kız (n: 860) öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların % 30,4'ü (n: 504) lise 1, % 28,2'si (n: 467) lise 2, % 21,4'ü (n: 354) lise 3 ve % 20,1'i (n: 333) lise 4 öğrencisidir. Öğrencilerin lisede seçtikleri alana bakıldığında, % 30,4'ünün (n: 370) eşit ağırlık, % 55,2'sinin (n: 672) sayısal, % 9,5'inin (n: 116) sözel, % 4,9'unun (n: 59) dil bölümü öğrencisi olduğu görülmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, tüm değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans) hesaplanmıştır. Demografik değişkenler dikkate alınarak gruplar arası karşılaştırmalarda demografik değişkenler tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır ve çoklu karşılaştırmalarda post-hoc analiz için Tukey HSD yöntemi seçilmiştir. Katılımcıların cinsiyete, ebeveyn eğitim düzeyine, algılanan gelir düzeyine, kardeş sayısına ve evde konuşulan ikinci bir dil olup olmadığına göre akademik başarı durumları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları karne notları göz önünde bulundurularak ölçülmüştür. Ders notları, bir önceki döneme ait temel ders ortalamaları temel alınarak hesaplanmıştır. Ders notları 5'lik sisteme göre değerlendirilmiştir. Bu hesaplama için, lise temel dersleri olan fen, matematik, edebiyat ve tarih derslerinin yanı sıra alan derslerinin de bir önceki dönem notları kaydedilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular aile profilleri, göçe dair betimsel veriler, seçilen rol modeller aktarıldıktan sonra, öğrenci başarısını etkileyen faktörler aile profilleri bağlamında sunulmuştur.

3.1. Aile Profillerine İlişkin Bulgular

Tablo 1: Aile Profilleri

Ebeveyn Eğitim	831
Anne-baba ilkokul ve altı	450
Anne-baba lise	162
Anne veya baba üniversite mezunu	219
Algılanan Gelir Düzeyi	1495
Düşük	75
Orta	1215
Yüksek	205
Kardeş sayısı	1491
1-2 kardeş	1123
3 ve daha fazla	368
Evde konuşulan ikinci dil	1612
Hayır	1373
Evet	239
Kuşak	1648
I. Kuşak	372
II. Kuşak	1082
III. Kuşak	194

Öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumuna bakıldığında % 54'ü (n: 450) ilkokul ve altı, % 19'u (n: 162) lise ve % 26'sı üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ailelerinin gelir durumunu nasıl tanımladıkları sorulduğunda % 5'i (n: 75) düşük, % 81'i (n: 1215) orta, % 14'ü (n: 205) yüksek şeklinde yanıtlamıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların % 75'inin (n: 1123) bir veya iki kardeş, % 25'inin üç ve daha fazla kardeşinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin % 85'i (n: 1373) evde konuşulan ikinci bir dile hayır derken, % 15'i (n: 239) evet şeklinde cevap vermişlerdir. Evde çoğunlukla ikinci dil olarak Kürtçe konuşulduğu belirlenmiştir. Bunun yanında bazı evlerde Arapça ve diğer diller konuşulmaktadır. Öğrencilerin % 22'si (n: 372) I. Kuşak, % 66'sı (n: 1082) II. Kuşak ve % 12'si (n: 194) III. Kuşak olduklarını belirtmişlerdir.

3.2. Göçe Dair Betimsel Özelliklerin Bulguları

Tablo 2: Katılımcıların Göçe Dair Betimsel Özellikleri

	%	n
Doğum yeri		
Köy	6,5	108
İstanbul dışında bir il	16,1	267
İstanbul	77,4	1281
İstanbul'a göç etme yaşı		
0-5	52	186
6-10	24,8	89
11-15	20,7	74
15+	2,5	9
İstanbul dışında öğrenim görme süresi		
1-3	48,7	97
4-6	23,7	47
7-9	26,1	52
10+	1,5	3

Katılımcıların göçe dair betimsel özellikleri incelendiğinde % 6,5'i (n: 108) köyde, % 16,1'inin (n: 267) İstanbul dışında başka bir şehirde ve % 77,4'ünün (n: 1281) de İstanbul'da doğduğu görülmektedir. Bu veri, araştırma örnekleminin önemli bir kısmının ikinci kuşak göçmen öğrencilerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Örneklem içerisinde İstanbul dışında doğan öğrencilerin % 52'si 5 yaş ve öncesinde, % 24,8'i 6-10 yaş arasında, % 20,7'si 11-15 yaş arasında, % 2,5'i ise 15 yaşının üzerinde İstanbul'a göç ettiği belirtmiştir. Örneklem %12,3'ü (n: 204) İstanbul dışında bir okulda okuduğunu belirtirken, % 87,7'si (n: 1453) İstanbul dışında bir ilde öğrenim görmemiştir. Katılımcıların İstanbul dışında öğrenim görme sürelerine bakıldığında % 48,7'sinin 1-3 yıl, % 23,7'sinin 4-6 yıl, % 26,1'inin 7-9 yıl, % 1,5'inin ise 10 yıl ve üzerinde İstanbul dışında okuduğu görülmüştür.

Tablo 3: Anne ve Baba Doğum Yeri Dağılımları

	Anne Doğum Yeri			Baba Doğum Yeri		
	f	%	t %	f	%	t %
Doğu-Güney Doğu	474	28.6	29.1	528	31.8	32.5
Karadeniz	383	23.1	52.6	390	23.5	56.5
Ege	40	2.4	55.0	42	2.5	59.0
Marmara	85	5.1	60.2	65	3.9	63.0
İç Anadolu	185	11.2	71.6	186	11.2	74.5
Akdeniz	41	2.5	74.1	30	1.8	76.3
Türkiye Dışı	48	2.9	77.1	58	3.5	79.9
İstanbul						
Toplam	374	22.6	100.0	327	19.7	100.0
	1630	98.3		1626	98.1	
Kayıp veri	28	1.7		32	1.9	
Toplam	1658	100.0		1658	100.0	

Katılımcıların annelerinin % 28'i ve babalarının % 31,8'i Doğu ve Güney Doğu bölgelerindeki illerde doğmuştur. Hem annelerin hem babaların doğum yeri % 23'lük bir oranla Karadeniz bölgesindeki illerdir. Hem annelerin hem babaların doğum yerlerinde en az rastlanan bölgeler Akdeniz ve Ege Bölgeleridir. Türkiye dışında doğmuş annelerin ve babaların yüzdeleri sırasıyla % 2,9 ve % 3,5'tir.

3.3. Öğrencilerin Seçtikleri Rol Modellere Yönelik Bulgular

Tablo 4: Öğrencilerin Seçtikleri Rol Modeller

Rol modeller	%
Rol modelim yok	16,57
Ailemden bir kişi	28,4
Sporcu	9,92
Öğretmenlerimden biri	9,55
Bir tarihi lider	9,12
Sanatçı	9,00
Bilim insanı	8,44
Dini özelliği olan biri	3,88
Meslek grupları	2,65
Gazeteci-Yazar	2,46
Cevapsız	2,00

Kendine örnek aldığı kişi aşağıdakilerden hangisidir sorusuna katılımcıların büyük bir

çoğunluğu ailemden biri yanıtını vermiştir (% 28,4). Kendine bir sporcuyu örnek alan katılımcılar % 9,9'dur. Öğretmenler seçilen rol modellerin içinde üçüncü sırada yer almaktadır (% 9,5). Katılımcıların % 16'sı bir rol modelleri olmadığını rapor etmişlerdir. Örnek alınan kişilerle ilgili olarak ayrıntılı bilgi Tablo 4'te sunulmuştur. Örnek alınan meslek grupları içinde, avukat, polis, doktor, iş adamı, yönetici, mühendis, mimar, tercüman, itfaiyeci ve subay bulunmaktadır. Seçtikleri rol modellerle ilgili olarak yöneltilen soruya katılımcıların % 2'si yanıt vermemiştir.

3.4. Aile Profillerine Göre Akademik Başarı Bulguları

Demografik değişkenler dikkate alınarak gruplar arası karşılaştırmalarda demografik değişkenler tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve çoklu karşılaştırmalarda post-hoc analiz için Tukey HSD yöntemi seçilmiştir. Katılımcıların cinsiyete, ebeveyn eğitim düzeyine, algılanan gelir düzeyine, kardeş sayısına ve evde konuşulan ikinci bir dil olup olmadığına göre akademik başarı durumları karşılaştırılmıştır. Tek yönlü varyans analizinin varsayımlarından sürekli değişkenin normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnova testi ile sınanmış ve anlamlı bulunmuştur [$KSZ=.123, p<.05$]. Puanların normal dağıldığını gösteren başka bir gösterge olarak çarpıklık katsayısı ± 1 aralığındadır. Tek yönlü varyans analizinin sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir. Grupların varyanslarının eşitliği varsayımı için Levene's testi yapılmıştır. Ebeveyn eğitim düzeyi hariç tüm grupların varyans eşitliği varsayımı sağlanmıştır. Ebeveyn eğitim düzeyi için post-hoc analizde varyans eşitsizliğini dikkate alan Dunnett T3 yöntemi seçilmiştir. Aile profillerine göre akademik başarı durumlarının ne derecede farklılık gösterdiği Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Demografik Değişkenlere Göre Akademik Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

	n	Ort.	ss	sd	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	1649	3.4851	1.12031	1-1647	26.095	.000	.016
Kız	857	3.6196	1.08945				
Erkek	792	3.3396	1.13564				
Ebeveyn Eğitim	831	3.5138	1.12050	2-828	8.935	.000	.021
Anne- baba ilkokul ve altı	450	3.3833	1.16999				
Anne-baba lise	162	3.5309	1.08016				
Anne veya baba üniversite mezunu	219	3.7694	.99909				
Algılanan Gelir Düzeyi	1495	3.4689	1.13343	2-1492	8.133	.000	.011
Düşük	75	3.2400	1.18937				
Orta	1215	3.4366	1.13217				
Yüksek	205	3.7439	1.07968				
Kardeş sayısı	1491	3.4661	1.12164	1-1489	9.95	.005	.005
1-2 kardeş	1123	3.5129	1.16490				
3 ve daha fazla	368	3.3234	1.13502				
Evde konuşulan ikinci dil	1612	3.4783	1.12080	1-1610	1.86	.173	.001
Hayır	1373	3.4942	1.11818				
Evet	239	3.3870	1.13380				
Kuşak	1648	3.4842	1.12003	2-1645	.408	.665	.000
I.Kuşak	372	3.5067	1.14010				
II.Kuşak	1082	3.4672	1.12210				
III.Kuşak	194	3.5361	1.07189				

Elde edilen sonuçlara göre, kız öğrencilerin akademik başarıları erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksektir [$F(1,1647)=26.095$; $p<.05$]. Ebeveyn eğitim düzeyi akademik başarı üzerinde etkilidir [$F(2,828)=8.94$; $p<.05$]. Çoklu karşılaştırmalara göre, anne veya babasından biri üniversite mezunu olan öğrencilerin akademik başarıları hem annesi hem babası ilkokul veya altı düzeye eğitim alan öğrencilerden anlamlı derecede yüksektir ($p=.00$). Algılanan gelir düzeyi akademik başarı üzerinde etkilidir [$F(2,1492)=8.13$; $p<.05$]. Çoklu karşılaştırmalara göre, gelir düzeyini yüksek algılayan öğrencilerin akademik başarıları gelir düzeyini düşük algılayanlardan anlamlı derecede yüksektir ($p=.003$). Gelir düzeyini

yüksek algılayan öğrencilerin akademik başarısı gelir düzeyini orta algılayanlardan anlamlı derecede yüksektir ($p=.001$). Kardeş sayısı iki veya ikiden az olan öğrencilerin akademik başarısı en az üç kardeşi olan öğrencilerden anlamlı derecede yüksektir [$F(1,1489)=7.765$; $p<.05$]. Evde konuşulan ikinci bir dil olması [$F(1,1610)=1.86$; $p>.05$] ve kuşak farkı [$F(2,1645)=.408$; $p>.05$] akademik başarı üzerinde etkili değildir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada yoğun göç alan dezavantajlı dört bölgedeki liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerin aile profilleri çıkarılmaya çalışılarak, öğrencilerin akademik başarılarının cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, algılanan gelir düzeyi, kardeş sayısı ve evde konuşulan ikinci bir dil olup olmadığına göre ne derecede farklılık gösterdiği ele alınmıştır. Bu çalışmada bu bölgelerdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin aile profillerine ilişkin bir resim çizilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin akademik başarı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Çoklu karşılaştırmalarda, anne veya babasından biri üniversite mezunu olan öğrencilerin akademik başarısı, hem annesi hem babası ilkokul veya altı düzeye eğitim alan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Araştırma grubundaki ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ağırlıklı ilkokul ve ortaokul seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesinin düşüklüğü; veli-öğrenci ve okul-veli iletişimde, aynı zamanda okullarda yapılan ortak çalışmalarda ciddi performans düşüklüğü yaratabilmektedir. Ev içinde akademik anlamda hiçbir destek sağlanamamakta, eğitimi teşvik adına uygun bir rol model oluşturulamamaktadır.

Araştırma kapsamında, öğrenciler tarafından algılanan gelir düzeyinin akademik başarı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Gelir düzeyini yüksek algılayan öğrencilerin akademik başarısı, gelir düzeyini düşük algılayan ve gelir düzeyini orta algılayan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olarak belirlenmiştir. Gelir düzeyini yüksek algılayan öğrencinin odak noktası ve gündemi, ailenin ekonomik sıkıntıları veya geçim derdi olmak yerine, odağa kendi akademik performansını koyabilmektedir. Gelir düzeyini düşük algılayan öğrencinin odağı ise kendisinden çok ailesi olabilmekte ve ekonomik temelli problemlerin bütün aile içi dinamikleri etkileyebilmekte olduğu söylenebilir.

Eskicumalı ve Eroğlu (2001) tarafından yürütülmüş bir araştırmada, öğrencilerin problem çözme yeteneklerinin ailenin gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu araştırmaya göre gelir düzeyi düşük ailelere sahip öğrencilerin problem çözme yeteneği ortalaması orta düzeyde iken, yüksek gelirli ailelerin çocuklarının ortalaması yüksek olarak belirlenmiştir. Bunun yanında gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarına sağladıkları sosyal imkânlar, spor faaliyetleri ve aktiviteler öğrencinin hayat tecrübesinin artmasına ve toplumla bütünleşik bir birey olmasına katkı vermektedir. Yapılan başka bir araştırmada ise orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip aileler okulu hayata bir alışma yeri olarak gördükleri ve çocukları ile yakından ilgilendikleri belirlenmiştir. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki aileler ise okulu bir meslek edindirme olarak görmekte, çocukların başarısızlıklarını tartışırken onlarla ilgilenmemektedirler (MEB, 2014).

Ekonomik düzey öğrencilerin kendilerine olan güveni, öz saygılarını gelişimi üzerine etkisi olan önemli bir etkidir. Ekonomik açıdan refah düzeyi yüksek olan ailede yetişen ergenlerin, benlik saygılarının yüksek, özgüvenli bireyler olduğu gözlenmektedir. Bu durum da, ekonomik düzeyi yüksek olan bireylerin, ekonomik düzeyi düşük olan öğrenci-

lere göre akademik başarı bakımından daha iyi durumda olmalarına imkân sağlamaktadır (Dursun, 2004).

Eğitim ve gelir düzeyi ile paralel olarak ele alınabilecek diğer bir husus ise ev içinde yaşayan birey sayısı ve kardeş sayısıdır. Öğrencilerin akademik başarısı ve kardeş sayısı değişkenine göre yapılan analizlerde, kardeş sayısı iki veya ikiden az olan öğrencilerin akademik başarısı en az üç kardeşi olan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olarak ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayıları arttıkça her çocuğa ayrılan zamanın ve yakın ilginin azaldığı, annelerin vakitlerini ev işlerine ve çocukların bakımına, babaların ise evin geçimine ayırdıkları, bunun da çocukların ihmal edilmesine yol açtığı düşünülebilir. Bir başka açıdan bakıldığında taşradan büyük şehre göç eden ailelerin adaptasyon sorunlarıyla birlikte maddi sıkıntılarla mücadele etmeleri, çocukların ihtiyaçlarının ötelenmesine ve ikinci derecede ilgi odağı olmalarına, bunun da çocuğun sosyal destek sisteminin zayıf kalmasına sebep olduğu söylenebilir. Sosyal destek ile öğrencinin akademik başarısı arasında manidar ilişki olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003; Yıldırım, 1998; Osseiran-Waines & Almacian, 1994). Yapılan çalışmalar, sosyal desteğin, öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra, okula devam etmeleri ve okula uyum sağlamalarında da önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır (Lopez, Ehly, & Vazquez, 2002; Yıldırım, 2000; Malecki & Elliott, 1999; Ladd, 1990; Mallinckodt, 1988). Sam ve Berry (1995), Gün ve Bayraktar (2008), Ponizovsky ve arkadaşlarının (2009) çalışmalarında, göç ile birlikte ekonomik durumda azalma olduğu ve bunun benlik saygısında düşmeye neden olduğu, göçle beraber ergenin benlik saygısında düşme olduğu bildirilmiştir. Karadağ ve arkadaşları (2008) yaptıkları çalışmada öğrencilerin kardeş sayısı azaldıkça benlik saygısı puan ortalamalarının anlamlı şekilde arttığını saptamışlardır. Ailenin gelir düzeylerine göre öğrencilerin benlik saygısı ortalamaları karşılaştırıldığında gelir düzeyi düşük olanların benlik saygısı puan ortalamalarının anlamlı şekilde düşük olduğunu belirtmişlerdir. Göç eden gruplar, göç etmeyen gruplara göre “ekonomik” zorlukları daha fazla yaşamaktadırlar (Gün ve Bayraktar 2008).

Saral (1993), öğrencilerin uyum düzeyleri ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında iki kardeşi olan öğrencilerin, çok kardeşi olan öğrencilerden daha çok başarılı oldukları, tek ya da iki kardeşi olan öğrencilerin akademik başarı ve uyum düzeyleri arasında olumlu bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu araştırma bulgularımızla paralellik göstermektedir.

Diaz'ın (1989) araştırma sonuçlarına göre, aile katkısının çekirdek aile tiplerinde daha yoğun olduğu ve atılganlığın ve akademik başarının çekirdek aileye sahip çocuklarda daha fazla rastlanılan bir davranış olduğu belirlenmiştir (Kahrıman, 2005).

Göç olgusuna ilişkin bulgular kuşak değişkeni ve evde ikinci bir dil kullanılma durumuna göre incelenmiş ve bu değişkenlerin öğrenci başarısı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Okul ziyaretlerinde gerek öğretmenlerle gerek öğrencilerle ve aileleriyle yapılan görüşmelerde birinci kuşak grubunda yer alan ve sınıfında Türkçe konuşma zorluğu çeken öğrencilerde akademik anlamda yaşanan sıkıntılar dile getirilmesine rağmen araştırmanın uygulandığı öğrencilerde istatistiksel anlamla belirgin bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların annelerinin % 28'i ve babalarının % 31,8'i Doğu ve Güney Doğu bölgelerindeki illerde doğmuştur. Hem annelerin hem babaların doğum yeri % 23'lük bir oranla Karadeniz bölgesindeki illerdedir. Hem annelerin hem babaların doğum yerlerinde en az rastlanan bölgeler Akdeniz ve Ege Bölgeleridir. Katılımcıların göçe dair betimsel özel-

likleri incelendiğinde % 6,5'i köyde, % 16,1'inin İstanbul dışında başka bir şehirde ve % 77,4'ünün İstanbul'da doğduğu görülmektedir. Örneklemin %12,3'ü İstanbul dışında bir okulda okuduğunu belirtirken, % 87,7'si İstanbul dışında bir ilde öğrenim görmemiştir. Bu veriler, araştırma örnekleminin önemli bir kısmının ikinci kuşak göçmen öğrencilerden oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Öğrenci başarısında ve geleceğe yönelik kariyer hedeflerinin belirlenmesinde rol model kişilerin etkili olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında öğrencilere "Kendine örnek aldığın kişi (seçtiği rol model) aşağıdakilerden hangisidir?" sorusuna öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ailemden biri yanıtını vermiştir (% 28,4). Kendine bir sporcuyla örnek alan öğrenciler % 9,9, tarihi bir lideri % 9,1, sanatçıyı % 9, bilim insanını % 8,4 ve dini özelliği olan birisini % 3,8'dir. Öğretmenler seçilen rol modellerin içinde üçüncü sırada yer almaktadır (% 9,5). Model alınan meslek grupları içinde avukat, polis, doktor, iş adamı, yönetici, mühendis, mimar, tercüman, itfaiyeci ve subay % 2,6 oranında bulunmaktadır. Dezavantajlı bölgelerde öğrenim gören öğrenciler için rol modellerin öneminin bir kade-me daha fazla olduğu söylenebilir. Öğrencilerin özdeşim kuracakları ve örnek alacakları en yakın kişiler ve sosyal destek sistemi anne ve babalarıdır. Ebeveynler, çocukların ilk etkileşime girdikleri ve etkilendikleri insanlardır. Aile içinde sosyal başarıya ulaşmış bir model, öğrenciler tarafından doğrudan örnek alınabilmektedir.

Okul ziyaretlerinde, bu bölgelerdeki öğrencilerin çevrelerindeki iyi örneklerden esinlendikleri ve onları örnek aldıkları açık bir şekilde görülmektedir. Mahalle içinde futbolcu olup yüksek maaşlarla bir takıma transfer olmuş bir kişi bazı zamanlarda öğrencilerin okul başarısını olumsuz da etkileyebilmektedir. Ailelerle yapılan görüşmelerde ve çeşitli eğitim paylaşımlarında rol model olan bir akraba, başarılı bir öğretmen, başarılı bir yönetici öğrenciler için "biz de yapabiliriz" yönünde olumlu bir etki bıraktığı dile getirilmiştir. Bu çalışmada da öğretmen, bir yakını ve bir sporcu seçenekleri yaklaşık üçte birlik bir bölümü oluşturmaktadır. Bunun yanında, rol modelim yok şeklinde belirten öğrenci sayısının yüzde %16 olması da ilerideki çalışmalarda incelenebilir.

Elde edilen sonuçlara göre, kız öğrencilerin akademik başarısı erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksektir.

Mayer ve Salovey (1997), Mayer ve diğerleri (2000) ve Goleman (1995) duygusal zekânın önemini vurgularken, bireylerin kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntılarını düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme yetenekleri olarak duygusal zekâyı tanımlamışlardır. Köksal (2003) ve Göçet (2006), kız öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin erkek öğrencilerin duygusal düzeylerine oranla daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak ebeveynlerden birinin üniversite mezunu olması öğrencinin akademik performansını pozitif yönde etkilediği söylenebilir. Aile desteği değişkenine ilişkin elde edilen bulgular çok sayıda araştırma bulgularıyla tutarlı görünmektedir (Osseiran-Waines ve Elmajian, 1994; Yıldırım, 2000; Christenson, Rounds, ve Gorney, 1992; Epstein, 1991; Trivette, Anderson, Singh, Bickley, Keith ve Keith, 1995; Morrison, John, Stephanie, Douglas ve Keith, 1997; Fan ve Chen, 2001; Lopez, Ehly ve Garcia-Vazquez, 2002). Söz konusu araştırmaların büyük bir çoğunluğunda, akademik başarı ile aile desteği arasındaki anlamlı ilişkinin altı çizilmiştir. Benzer şekilde, Mallinckrodt (1992, 1988) ve Ladd (1990), ailesinden destek gören öğrencilerin okula daha düzenli devam etmekte

olduklarını ve böylelikle okula daha kolay uyum sağlayabildiklerini vurgulamışlardır. Bir başka çalışmada Hortaçsu (1995), ebeveynin eğitim düzeyinin öğrencinin derslerdeki başarısını/başarısızlığını yönlendirdiğini ve eğitim düzeyi yüksek olan bir babanın, çocuğuna derslerinde hem öğretmenlik hem de rehberlik yapabildiğini belirtmektedir.

Bu bağlamda, ailenin, özellikle de anne babaların çocuklarına güvenmeleri ve çocuğu anlamaya çalışmaları, bilinçli bir biçimde çocuğun sorunlarını çözmesine yardım etmeleri, hatalarını nazikçe düzeltmeleri, çocuğu suçlayıcı yargılayıcı davranışlardan kaçınmaları, çocuğun üstün ve güçlü yanlarını vurgulamalarına yönelik “anne baba farkındalığı” öne çıkaran çalışmalar yapılmalıdır. Aileler çocuklarına verecekleri destek yoluyla akademik başarısının yükselmesinde etkili olabileceklerinin farkına varmaları sağlanmalıdır. Aksi durumda, öğrencilerin aileleriyle ilgili yaşadıkları sıkıntılar (ailenin çocuğu ders çalışmaya zorlaması, öğrenciyle yeterince ilgilenmemesi, çocuktan yüksek başarı beklemesi, ailede yaşanan geçimsizlikler gibi) akademik başarılarının düşmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle dezavantajlı okullarda görev yapan okul yöneticileri, öğretmenler ve rehber öğretmenler işbirliği içinde çalışarak ailelerdeki farkındalığı arttırmaya yönelik çeşitli eğitim ve paylaşım etkinlikleri düzenlemelidirler.

Yörükoğlu'nun (1989) da belirttiği gibi öğrencilerin gelişiminde önemli etkiye sahip bir diğer değişken anne-babaların çocuklarına ilişkin tutumlarıdır. Çocuk dünyaya geldiği anda ilk etkileşimde bulunduğu kişiler aile bireyleri ve özellikle anne-babasıdır. Bu etkileşim çocuğun tüm yaşamı boyunca devam etmektedir. Çocuğun kişilik yapısının oluşmasında anne-baba etkisinin önemli bir yeri ve değeri vardır. Benzer şekilde Yavuzer (2009) de, uyumlu ve özgür bir ailede, tutarlı ve sağlıklı ilişkiler içinde yetişen çocuğun, özerk bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabileceğine işaret etmektedir.

Anne-baba tutumlarının etkisinin incelendiği araştırmalarda, anne-baba tutumlarının okul başarısı (Duchesne & Ratelle, 2010), kaygı (Erkan, 2002), benlik saygısı ile atılganlık seviyesi (Ünüvar, 2007), özerklik gelişimi (Beyers & Gossens, 1999) gibi değişkenlerle ilişkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Proje kapsamında yapılan okul ziyaretlerinde okullardaki rehber öğretmenler tarafından dile getirilen sorun, ailelerin destekleyici olduğu fakat bu desteklemenin çoğunlukla çocuğunu anlamadan bir destek verme olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Dezavantajlı bölgelerde zorluklar altında çocuklarının öğrenim görmelerini arzu eden ailelerin zaman zaman öğrencinin seviyesine uygun olmayan bir beklenti düzeyi oluşturduğunu ve “biz okuyamadık bari siz okuyun mantığının” ön plana çıktığını rehber öğretmenler ve okul yönetimi çeşitli paylaşım platformlarında dile getirmişlerdir.

Eğitim düzeylerinde farklılık gösteren bu farklı iki aile profillerine bakıldığında ortak nokta olarak her iki ailenin de çocuklarının okumasını ve iyi bir meslek sahibi olmasını istediklerini söyleyebiliriz. Buna karşın aileler arasındaki farklılığı oluşturan temel etkenin işin içerisine girerek öğrenciyle bizzat ilgilenmek olduğu görülmektedir. İstek ile eylem, “aile dışındaki rol model” ile “aile içindeki canlı rol model” arasındaki etki farkı olarak karşımıza çıkabilmektedir.

İstanbul'un en fazla göç alan 4 ilçesindeki 16 farklı liseden 1658 öğrenci ile yapılan bu araştırmada, ailelerin göç etme nedenleri arasında ilk sırayı ekonomik sebeplerin aldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerine katkıları erkeklerde dışarıda çalışıp para kazanarak, kızlarda ise genelde ev işlerine veya kardeşlerin bakımlarına yardım etme şeklinde olduğu belirtilmiştir. Bu noktada kız çocuklarının dışarıda çalıştırılmamasına

dayalı kültürel faktörlerin ön plana çıktığı tahmin edilmektedir.

Öğrencilerin okulla birlikte çalışmaları akademik başarılarını ciddi bir şekilde etkilemektedir. Bu tip öğrencilerin tespit edilerek Milli Eğitim Bakanlığı'nın verdiği karşılıksız burslara, eğitimle ilgilenen vakıf ve derneklerin veya hayırseverlerin öğrenci burslarına, belediyelerin ve kaymakamlıkların yardımlarına yönlendirilmeleri ve bu tip organizasyonlardan haberdar edilmeleri, onları çalışma hayatından uzak tutup, okul hayatına konsantre olmalarını sağlayabilecektir.

Öğrencilerin akademik başarılarının sosyal destek mekanizmalarından doğrudan etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Ailenin eğitim-öğretime verdiği değer, evde öğrenciye çalışma ortamı sağlanması, öğrencinin derslerinin ev işlerinden daha önemli görülerek ön plana çıkarılması ve öğrenciyi takip etmesi, okul idaresi ve öğretmenlerin öğrenciyle yakından ilgilenmesi, rehberlik servislerinin bu tip öğrencilere psikolojik destek sağlaması, sınıf arkadaşlarının yeni gelen öğrenciyi kabulü ve akran desteği, öğrencinin adaptasyon sürecini sağlıklı bir şekilde atlatmasını ve akademik motivasyonunu etkilemektedir.

Okullarda göçle gelen öğrencilerin önceden tespit edilerek farklı bir uyum programına alınmadığı, bu öğrencilerle önleyici görüşmelerin yapılmadığı aksine süreç içerisinde yaşanan çeşitli problemlerle bu öğrencilerin fark edildiği gözlemlenmiştir.

Aslında her değişiklik yanında bir adaptasyon sürecini zorunlu kılar. Bazı öğrenciler bu süreci kolay atlatabilirken, bazıları daha zor şartlarda ve uzun sürelerde atlatabilirler. Öğretmen ve idarecilere gerekli hizmet içi eğitimler verilerek bu süreçlerden haberdar edilmeli, her sene başında göçle gelen veya okul değiştiren öğrencilerin tespit edilerek, uyum ve oryantasyon programından geçirilmeleri sağlanmalıdır.

Her ne kadar farklı ilçelerde olursa olsun şehir hayatının bazı sosyolojik değişimleri de beraberinde getirdiği görülmektedir. İlk dikkati çeken geniş ailenin yerini gittikçe çekirdek aileye bırakmasıdır. Evde dede, büyükanne, amca, hala, dayı, teyze, kuzen gibi ailenin diğer fertleriyle kalma oranları belli zorunluluklar dışında kırsala oranla düşüktür. Bir diğer unsur, çocuk sayısının ağırlıklı 0-3 arasında toplanmış olmasıdır. Ekonomik şartlar fazla sayıda çocuk sahibi olmayı engellediği gibi, ekonomik şartları iyileşen ve şehirleşmeye başlayan ailelerin de kaliteli çocuk yetiştirme kaygısından ötürü fazla çocuk sahibi olmaya yanaşmadıkları gözlenmektedir.

Anne ve babaların eğitim düzeylerinin ağırlıklı ilkokul veya ortaokul seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesinin düşüklüğü; veli-öğrenci ve okul-veli iletişiminde, aynı zamanda okullarla yapılan ortak çalışmalarda ciddi bir performans düşüklüğü yaratmaktadır. Ev içinde akademik anlamda hiçbir destek sağlanamamakta, eğitimi teşvik adına uygun bir rol model oluşturulamamaktadır. Ebeveyn eğitimin lise düzeyine çıkması bile görüşmeleri olumlu yönde etkilediğini bir okul rehber öğretmeni dile getirmiştir.

Öğrencilere yapılması önerildiği gibi, her sene başında göçle gelen veya okul değiştiren öğrencilerin velilerine de özel bir uyum ve oryantasyon programı uygulanmalıdır. Veliler mümkün olduğunca okul sistemine çekilmeli, çocuklarına nasıl yardım edecekleri konusunda rehberlik edilmeli, okulla iletişimleri sürekli canlı tutulmalı, eğitim programlarıyla kendilerini yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.

5. KAYNAKÇA

- Alexander M. Ponizovsky, A. M., Radomislensky, I., Grinshpoon, A. (2009). "Psychological Distress and Its Demographic Associations in an Immigrant Population: Findings from the Israeli National Health Survey" *Australian&New Zealand Journal of Psychiatry*, January 2009, 43(1), 68-75
- Beyers, W. & Goossens, L. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment and parenting: Interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22, 753-769.
- Christenson, S., Rounds, T., & Gorney, D. (1992). Family factors and student achievement: An avenue to increase students' success. *School Psychology Quarterly*, 7, 178-206.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi, *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi* (17), <http://www.sbed.mu.edu.tr/index.php/asd/article/viewFile/186/188>, Erişim Tarihi: 12.03.2015.
- Diaz, S. L. (1989). The home environment and Puer Rican children's achievement: a researcher's diary, *The National Association for Education Conference*, Hulston, April-May.
- Duchesne, S. & Ratelle, C. (2010). Parental behaviors and adolescents' achievement goals at the beginning of middle school: Emotional problems as potential mediators. *Journal of Educational Psychology*, 102(2), 497-507.
- Dursun, Ş. (2004). Öğrencilerin matematikte başarısını etkileyen faktörler: matematik öğretmenlerinin görüşleri bakımından. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2): 217-230.
- Epstein, S. (1991). Cognitive-experiential Self-theory: Implications for developmental psychology. In M. Gunnar & L.A. Sroufe (Eds.), *Self-processes and development*, Vol. 23. *Minnesota Symposia on Child Psychology* (pp. 79-123). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Erkan, Z. (2002). "Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eskicumalı, A., Eroğlu, E. (2001). Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Eğitim Düzeyleri ile Çocukların Problem Çözme Yetenekleri Arasındaki İlişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 160 -182.
- Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.
- Goleman, D. (2005). *Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir?* Çeviren: Banu Seçkin Yüksel, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Göçet, E. (2006). "Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Gün, Z., Bayraktar, F. (2008). Türkiye'deki İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2): 167-176.
- Hortaçsu, N. (1995). Parents' education levels', parents' beliefs, and child outcomes, *The Journal of Genetic Psychology*, 156(3). 373-383.
- Kahriman, İ. (2005). "Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" *Cumhuriyet Üniversitesi H.Y.O. Dergisi*, 9(1): 24-32.

- Karadağ, G., Güner, İ., Çuhadar, D., Uçan, Ö. (2008). "Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygıları" *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi (E-Dergi)*, 7, 29-42.
- Köksal, A. (2003). *Ergenlerde Duygusal Zekâ ve Karar Verme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ladd, G. W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends, and being liked by peers in the classroom: Predictors of children's early school adjustment?. *Child Development*, 61, 1081-1100.
- Lopez, E. J., Ehly, S., & García-Vázquez, E. (2002). Acculturation, social support and academic achievement of Mexican and Mexican-American high school students: An exploratory study. *Psychology in the Schools*, 39, 245-257.
- Malecki, C.K. & Elliott, S.N. (1999). Adolescents' ratings of perceived social support and its importance: Validation of the Student Social Support Scale. *Psychology in the Schools*, 36, 473-483.
- Mallinckrodt, B. (1988). Student retention, social support, and dropout intention: Comparison of Black and White students. *Journal of College Student Personnel*, 29, 60-64.
- Mallinckrodt, B. (1992). Childhood emotional bonds with parents, development of adult social competencies, and the availability of social support. *Journal of Counseling Psychology*, 39, 453-461. doi:10.1037/0022-0167.39.4.453
- Mayer, D. J., Salovey, P. (1997). "What is Emotional Intelligence?" in Peter Salovey, Daniel Sluyter (Eds.). *Emotional Development and Emotional Intelligence* (pp. 3-31). USA: Basic Books.
- Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. (2000). "Emotional Intelligence as Zeitgeist as Personality, and as Mental Ability" in Reuven Bar-On; James D. A. Parker (Eds.). *The Handbook of Emotional Intelligence* (pp. 92-117). USA: Jossey- Bass.
- MEB, (2014). Okul Başarısında Ailenin Rolü. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/44/01/973258/dosyalar/2014_12/13111411_24055839_aileninrolu.pdf, Erişim Tarihi: 10.03.2015
- Morrison, G. M., John, L., Stephanie, S. M., Douglas, C. S., & Keith, W. (1997). Sources of support for school-related issues: Choices of Hispanic adolescents varying in migrant status. *Journal of Youth and Adolescence*, 26 (2), 233-251.
- Osseiran Waines, N. and Elmajian, S. (1994). "Types of social support: relation to stress and academic achievement among prospective teachers", *Canadian Journal of Behavioural Science*, Vol. 26 No. 1, pp. 120.
- Portes, A. ve Rumbaut R. G. (2001). *Legacies. The story of the immigrant second generation*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Roche, C., & Kuperminc, G.P. (2012). Acculturative stress and school belonging among Latino Youth. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 34(1), 61-76.
- Sam, D. L. & Berry, J. W. (1995). Acculturative stress among young immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 36, 10-24.
- Saral, Ş. (1993). Özel Trabzon Ata Koleji Öğrencilerinin Uyum Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Suárez-Orozco, C., & Suárez-Orozco, M. (2001). *Children of immigration*. Cambridge,

- MA: Harvard University Press.
- Şahin B. (2010). Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kültürleşme. <http://yayinlar.yesevi.edu.tr/files/article/421.pdf>, Erişim Tarihi: 12.03.2015
- Şirin, S. R. (2005). Socioeconomic status and academic achievement: A Meta-analytic review of research 1990-2000. *Review of Educational Research*, 75(3), 417-453.
- Trivette, P., Anderson, E., Singh, K., Bickley, P., Keith, T. Z., & Keith, P. B. (1995). The effects of four components of parental involvement on eighth grade student achievement: Structural analysis of NELS-88 data. *School Psychology Review*, 24(2), 299-317.
- Ünüvar, A. (2007). *Lise öğrencilerinin algıladıkları ana-baba tutumları ile kendine saygı düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yavuzer, H. (2009). *Ana-baba ve çocuk*. (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18,167-176.
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik başan düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9), 33-38.
- Yıldırım, İ., Ergene, T. (2003) "Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-234
- Yörükoğlu, A. (1989). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. (3. Baskı). İstanbul. Özgür Yayın Dağıtım.